

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	XI
Wykaz podstawowej literatury	XV
Przedmowa	XVII

CZĘŚĆ I. Prawo jako przedmiot nauk prawnych

Rozdział I. Podstawowe koncepcje prawa	3
§ 1. Koncepcje prawnonaturalne	5
§ 2. Pozytywizm prawniczy i jego ewolucja	8
§ 3. Prawo jako fakt. Realizm prawny	11
§ 4. Koncepcje hermeneutyczne, argumentacyjne i komunikacyjne	13
Rozdział II. Wieloznaczość terminu „prawo”	17
§ 5. Prawo w znaczeniu prawniczym	17
§ 6. Podstawowe cechy prawa	18
§ 7. Różne sposoby użycia terminu „prawo”	20
Rozdział III. Prawo jako przedmiot badań naukowych	23
§ 8. Podstawowe problemy nauk prawnych	23
I. Nauki dogmatyczne	25
II. Nauki ogólnoteoretyczne – filozofia prawa, teoria prawa, jurysprudencja	26
III. Nauki historyczne	27
IV. Nauki empiryczne	27
§ 9. Naukowość prawoznawstwa. Status wstępu do prawoznawstwa	29
§ 10. Metody badawcze w prawoznawstwie	30
Rozdział IV. Prawo a inne regulatory zachowań	32
§ 11. Prawo i wartości	32
§ 12. Wielość systemów normatywnych	34
§ 13. Systemy normatywne inne niż prawo	35
I. Normy moralne	35
II. Normy religijne	37
III. Normy obyczaju	37
IV. Normy organizacji społecznych i politycznych	38

§ 14. Normy moralne a normy prawne – podstawowe różnice	39
§ 15. Relacje treściowe i funkcjonalne między prawem a moralnością	40
I. Związki treściowe (związki przedmiotowe)	40
II. Związki funkcjonalne	43
§ 16. Moralność, religia i obyczaje a obowiązywanie prawa	44
§ 17. Kultura prawna	45
§ 18. Etyka zawodów prawniczych	47
Rozdział V. Sprawiedliwość jako podstawowa wartość prawa	49
§ 19. Idea sprawiedliwości i jej interpretacje	49
§ 20. Idea sprawiedliwości w procesie stanowienia i stosowania prawa	53
§ 21. Koncepcja sprawiedliwości społecznej	56
§ 22. Równość w prawie i wobec prawa	58
Rozdział VI. Prawo jako zjawisko polityczne	60
§ 23. Polityczny charakter prawa	60
§ 24. Określenie państwa	61
§ 25. Prawo w procesie sprawowania władzy. Związki prawa i państwa	66
§ 26. Współczesna krytyka państwa i jego tradycyjnej roli	69
§ 27. Unia Europejska w procesie sprawowania władzy	69
§ 28. Idea rządów prawa	70
§ 29. Demokratyczne państwo prawne	73
§ 30. Gwarancje państwa prawnego	75
CZĘŚĆ II. Prawo jako system norm	
Rozdział VII. Język prawa	79
§ 31. Prawo jako zjawisko językowe	79
§ 32. Język prawny i język prawniczy	80
§ 33. Rodzaje wypowiedzi	85
Rozdział VIII. Norma prawna	90
§ 34. Pojęcie normy postępowania	90
§ 35. Generalność i abstrakcyjność norm prawnych	91
§ 36. Budowa normy prawnej	93
§ 37. Hipoteza normy prawnej	95
§ 38. Dyspozycja normy prawnej	97
I. Czyny i czynności konwencjonalne	97
II. Sytuacje wyznaczane przez normy prawne	100
1. Obowiązek	101
2. Dozwolenie	103
3. Wolności prawnie chronione	104
4. Uprawnienia	105
§ 39. Prawo podmiotowe	107
§ 40. Kompetencja	110
§ 41. Sankcja. Rodzaje sankcji prawnych	114

Rozdział IX. Rodzaje norm i przepisów. Akt normatywny	120
§ 42. Przepis prawny. Norma a przepis prawny	120
§ 43. Rodzaje norm i przepisów prawnych	122
I. Normy prawne: reguły i zasady prawne	122
II. Normy bezwzględnie i względnie wiążące	124
III. Przepis ogólny i szczególny (<i>lex generalis</i> i <i>lex specialis</i>)	126
IV. Przepisy odsyłające i przepisy blankietowe	127
§ 44. Akt normatywny	128
§ 45. Budowa aktu normatywnego	129
I. Tytuł aktu normatywnego	130
II. Przepisy merytoryczne ogólne i szczegółowe	131
III. Przepisy epizodyczne i o zmianie przepisów obowiązujących	132
IV. Przepisy przejściowe i dostosowujące	133
V. Przepisy końcowe	134
VI. Podpis uprawnionego podmiotu	136
VII. Załączniki	136
Rozdział X. System prawa	137
§ 46. Pojęcie i rodzaje systemów. System prawa	137
§ 47. Budowa systemu prawnego	140
§ 48. Związki między elementami systemu prawa	143
§ 49. Zasada niesprzeczności systemu prawa	145
§ 50. Usuwanie sprzeczności norm – reguły kolizyjne	147
§ 51. Zupełność systemu prawa. Luki w prawie	149
§ 52. Zróżnicowanie systemu prawa jako efekt procesu historycznego.	
Gałęzie prawa	153
I. Podstawowe gałęzie prawa wewnętrznego	155
II. Instytucje prawne	159
§ 53. Policentryczność systemów prawnych	159
Rozdział XI. Obowiązywanie prawa	162
§ 54. Obowiązywanie prawa	162
§ 55. Sposoby użycia terminu „obowiązywanie prawa”	163
I. Obowiązywanie prawa w ujęciu aksjologicznym	164
II. Obowiązywanie prawa w ujęciu formalnym (tetycznym)	164
III. Realistyczne obowiązywanie prawa	165
§ 56. Obowiązywanie prawa w przestrzeni (obowiązywanie terytorialne)	168
§ 57. Obowiązywanie prawa co do osób	169
§ 58. Obowiązywanie prawa w czasie	170

CZĘŚĆ III. Funkcjonowanie prawa

Rozdział XII. Funkcje prawa. Przestrzeganie prawa	177
§ 59. Cele i funkcje prawa	178
§ 60. Instrumentalny charakter prawa	181
§ 61. Pojęcie przestrzegania prawa	182
§ 62. Postaci nieprzestrzegania prawa	184

§ 63. Znajomość prawa a jego przestrzeganie	188
§ 64. Ogłaszanie aktów normatywnych. Tekst autentyczny. Tekst jednolity	189
§ 65. Fikcja powszechnej znajomości prawa	192
§ 66. Skuteczność prawa	193
Rozdział XIII. Tworzenie prawa	195
§ 67. Pojęcie tworzenia prawa	195
§ 68. Źródła prawa	196
§ 69. Sposoby tworzenia prawa (fakty prawotwórcze) w ich historycznym rozwoju	197
I. Stanowienie prawa	197
II. Zawieranie umów o charakterze prawotwórczym	199
III. Przekształcanie zwyczajów (obyczajów) w prawo	200
IV. Prawotwórcze orzecznictwo sądowe	202
V. Recepcja prawa obcego	204
§ 70. Racjonalność ustawodawcy jako postulat	204
§ 71. Stanowienie prawa w państwach współczesnych – zasady ogólne	207
§ 72. Charakterystyka aktów normatywnych na przykładzie Polski	209
§ 73. Akty normatywne prawa powszechnie obowiązującego	211
I. Konstytucja RP (ustawa zasadnicza)	211
II. Ustawa	212
III. Akty normatywne o randze ustawy	212
IV. Umowy międzynarodowe i źródła prawa europejskiego	213
V. Rozporządzenie	216
§ 74. Akty prawa wewnętrznego (interna)	216
Rozdział XIV. Stosowanie prawa	218
§ 75. Pojęcie stosowania prawa	218
§ 76. Ideologie stosowania prawa	219
I. Ideologia decyzji związanej	219
II. Ideologia decyzji swobodnej	220
III. Ideologia decyzji racjonalnej i praworządnej	221
§ 77. Typy stosowania prawa	221
I. Sądowe stosowanie prawa	222
II. Administracyjne stosowanie prawa	224
§ 78. Proces stosowania prawa i jego etapy. Dowody i domniemania w prawie	225
I. Wstępne ustalenie prawdopodobieństwa pojawienia się faktu	225
II. Udowodnienie zaistnienia faktu	226
1. Zasady rozłożenia ciężaru dowodu	226
2. Rodzaje dowodów dopuszczalnych w postępowaniu	227
3. Sposób oceny dowodów przez organ stosujący prawo	227
4. Cele postępowania dowodowego	228
III. Ustalenie norm obowiązujących	231
IV. Subsumcja i podjęcie decyzji	232
V. Wykonanie decyzji prawnej	233
§ 79. Alternatywne metody rozwiązywania sporów	233

Rozdział XV. Wykładnia prawa i rozumowania prawnicze	235
§ 80. Pojęcie wykładni prawa	235
§ 81. Cele i zakres wykładni	236
§ 82. Koncepcja racjonalności ustawodawcy jako założenie interpretacyjne	238
§ 83. Podział wykładni ze względu na podmiot jej dokonujący	240
I. Wykładnia autentyczna	240
II. Wykładnia legalna	241
III. Wykładnia operatywna	242
1. Wyroki zapadłe w wyniku skargi kasacyjnej	243
2. Uchwały w sprawie wniosków o rozstrzyganie rozbieżności w wykładni	244
3. Rozstrzygnięcia zagadnień prawnych	245
4. Skarga nadzwyczajna	246
IV. Wykładnia prywatna oraz doktrynalna (naukowa)	247
§ 84. Podział wykładni ze względu na sposób jej dokonania	247
I. Wykładnia językowa (językowo-logiczna)	248
II. Wykładnia systemowa	249
III. Wykładnia funkcjonalna i celowościowa (teleologiczna)	250
1. Teoria wykładni statycznej	251
2. Teoria wykładni dynamicznej (adaptacyjnej)	252
3. Teoria wykładni „aktualnego ustawodawcy”	253
IV. Wykładnia porównawcza	254
V. Dyrektywy preferencji	254
§ 85. Podział wykładni ze względu na wynik (zakres) wykładni	255
I. Wykładnia literalna (dosłowna, ścisła)	256
II. Wykładnia rozszerzająca	256
III. Wykładnia zwężająca	257
§ 86. Reguły inferencyjne. Topiki prawnicze	258
Rozdział XVI. Stosunki prawne	265
§ 87. Pojęcie stosunku prawnego	265
§ 88. Powstanie, zmiana i ustanie stosunku prawnego	266
§ 89. Podmioty stosunku prawnego	269
I. Osoba fizyczna	271
II. Osoba prawna	272
III. „Ułomne osoby prawne”	275
§ 90. Przedmiot i treść stosunku prawnego	276
§ 91. Rodzaje stosunków prawnych	276
§ 92. Aktualizacja stosunku prawnego	278
§ 93. Pojęcie transakcji	280
Rozdział XVII. Odpowiedzialność prawna	282
§ 94. Pojęcie i ogólne zasady odpowiedzialności prawnej	282
§ 95. Rodzaje odpowiedzialności prawnej	284
I. Odpowiedzialność karna	284
1. Przesłanki odpowiedzialności karnej osób fizycznych	284
II. Odpowiedzialność cywilna	286

1. Odpowiedzialność deliktowa	287
2. Odpowiedzialność kontraktowa	288
3. Odpowiedzialność za szkodę przyjętą w drodze umowy	289
4. Szkodę wyrządzona przy wykonywaniu władzy publicznej	289
III. Odpowiedzialność służbowa	290
IV. Odpowiedzialność parlamentarna	291
V. Odpowiedzialność konstytucyjna	292
Indeks rzeczowy	293